

INTERVIEW - GELOOFWAARDIGHEID VS STAAT OP HET SPEL

‘Obama trok rode lijn om diepmenselijke redenen’

31/08/2013 | Ine Roox

De Amerikaanse president Barack Obama zal ook zonder de VN en zonder de Britten ingrijpen in Syrië. ‘De geloofwaardigheid van de grootmacht Amerika staat op het spel’, zegt professor Rik Coolsaet (UGent).

AP

Rik Coolsaet Hoogleraar Internationale Betrekkingen

Amerika is de steun van zijn belangrijkste Europese bondgenoot kwijt, nu het Britse parlement donderdagavond de Amerikaans-Britse oorlogsplannen in Syrië heeft gebuisd. Uit de toespraak van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Kerry, vrijdagavond, bleek dat Barack Obama het Syrische regime desnoods alleen bestraft, zegt Rik Coolsaet, hoogleraar internationale betrekkingen aan de UGent.

Landt dit weekend de eerste Amerikaanse raket in Syrië?

‘Over de precieze timing spreek ik mij niet uit, maar Obama kan niet anders dan nu te reageren in Syrië. Dat staat vast, sinds niet alleen zijn minister van Buitenlandse Zaken John Kerry, maar ook hijzelf heeft gezegd dat Bashar al-Assad verantwoordelijk is voor de chemische aanval op Ghoeita, de oostelijke buitenwijk van Damascus. Obama lijkt mij oprecht, als hij zegt dat de timing van de aanval nog niet vaststaat. Volgend weekend ziet hij de Russische president Poetin op de G20. Blijft een Amerikaanse aanval dit weekend uit, dan bestaat de kans dat Amerika, samen met de Russen en de Chinezen, alsnog aan een oplossing werken. Dat is een mogelijkheid. Maar toch verwacht ik dat Obama in Syrië zal ingrijpen.’

Vond u de toespraak van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Kerry, en diens bewijzen, overtuigend?

‘Kerry hield een zeer emotionele toespraak. Hij klonk ook zeer oprecht. Kerry verwees naar het risico dat Assad opnieuw een chemische aanval zou uitvoeren, of dat Iran zoiets in zijn hoofd zou halen. Dit draait om de geloofwaardigheid van de grootmacht Amerika, en dat is een kwestie van nationaal belang.’

‘Maar voordat Amerika een aanval uitvoert, zal een bepaalde volgorde worden afgewerkt. Eerst wilden de VS niet wachten op het rapport van de VN-inspecteurs in Damascus, omdat het zeven tot tien dagen kan duren voordat alle stalen zijn onderzocht. Onder druk van de VN-secretaris-generaal Ban Ki-moon en Europees Commissievoorzitter José Manuel Barroso is Amerika nu toch bereid om te wachten op het interim-rapport van de VN-inspecteurs, dat vandaag wordt verwacht. Voordat Amerika aanvalt, zal Obama het volk op tv toespreken, en zijn speech stofferen met elementen uit dat VN-rapport.’

Maar de VN-inspecteurs zullen toch geen schuldige aanduiden voor de chemische aanval?

‘Dat klopt. Wat de VS er wél in hopen te lezen, is de precieze samenstelling van het gebruikte chemische product, de omvang van de aanval en het aantal slachtoffers. Al deze elementen samen leveren hoogstens indirect bewijs dat de rebellen dit niet gedaan kunnen hebben.’

Hoe zwaar weegt de Amerikaanse intelligence?

‘Amerika beschikt over een afgeluisterd telefoongesprek tussen een hooggeplaatste Syrische militair en een commandant van één van de chemische eenheden. Daarnaast zijn er satellietbeelden van bewegende legereenheden, vlak vóór de chemische aanval op de buitenwijk Ghoeita plaatsvindt. De legertroepen in kwestie zijn eenheden die de capaciteit hebben om een chemische aanval uit te voeren. Daarnaast beschikt Amerika over nog meer materiaal, waarvan de bronnen echter veel te vertrouwelijk en te delicaat zijn om met de rest van de wereld te delen.’

Een jaar geleden trok Obama zijn fameuze rode lijn: Amerika zou ingrijpen, indien het Assad-regime chemische wapens tegen zijn bevolking zou inzetten. Als de bewijzen

daarvan nu hoogstens indirect zijn, grijpt Obama dan vooral in om gezichtsverlies te voorkomen?

‘Als Obama nu niet reageert, dan krijgen Syrië maar ook een resem andere landen het signaal dat Amerika wel uitspraken doet maar daar toch niet naar handelt, met als gevolg dat niemand de Amerikanen voortaan nog ernstig neemt. Denk aan Iran, maar ook aan bondgenoot Saudi-Arabië of Turkije. Maar ook de Russen en de Chinezen zullen dan ineens met andere ogen naar Amerika kijken. De geloofwaardigheid van Amerika staat op het spel.’

En dus bestraft Amerika het regime van Assad, ongeacht of die nu achter die chemische aanval zit?

‘Neen, niet ongeacht of Assad achter de aanval zit. Obama zegt dat hij ervan overtuigd is dat Assads leger die grootschalige chemische aanval heeft uitgevoerd. De rode lijn die Obama heeft getrokken, is overschreden. Helaas gaat dit niet meer om de Syrische bevolking, maar cynisch genoeg wel om de geloofwaardigheid van Amerika.’

Op Facebook – soms een beerput van de publieke opinie – gaan velen nog een flinke stap verder. Constant wordt de vergelijking gemaakt met de gefabriceerde ‘bewijzen’ om Irak binnen te vallen. Maar dat was toch iets compleet anders? Obama heeft toch helemaal geen zin om een aanval op Syrië uit te voeren?

‘De vergelijking met Irak gaat inderdaad van geen kanten op. In 2003 stuurde in Amerika één bepaalde politieke groep – de neoconservatieven – aan op oorlog in Irak. Vandaag zijn beide politieke partijen in de Verenigde Staten juist ontzettend terughoudend om in Syrië in te grijpen. Net als de conservatieven in het Britse parlement hebben ook de Republikeinen in Amerika zeer veel reserves – John McCain en enkele anderen uitgezonderd. Ook de Democratische leiders in het Congres vinden dat Obama veel te weinig met dat Congres heeft overlegd. Ik denk niet dat Kerry’s toespraak voldoende was om het Congres te overtuigen.’

Met zoveel tegenstand van de oppositie maar ook van zijn eigen achterban lijkt dit wel Obama’s ‘make or break’.

‘Absoluut. Obama heeft een aanval onvermijdelijk gemaakt, toen hij zei dat Assad achter de chemische aanval zit. De gevolgen hiervan kunnen ver reiken. Als Amerika aanvalt, dan kan Assads leger reageren, bijvoorbeeld door scudraketten af te vuren op Israël, een vluchtelingenkamp in Jordanië te bombarderen, of Turkije te bestoken. In dat geval zal Obama worden gedwongen om in Syrië verder te gaan dan hij zich nu heeft voorgenomen. Want nu wil hij het houden bij een symbolische aanval om Assad te bestraffen wegens het gebruik van chemische wapens, zonder de burgeroorlog te beslechten in het voordeel van welke partij ook – Assad of de rebellen.’

Obama heeft al lang spijt dat hij vorige zomer die rode lijn heeft getrokken.

‘Dat kan best, al heeft die rode lijn wel gewerkt, hé? In juli vorig jaar waren er indicaties dat de chemische eenheden van Assads leger werden bewapend. Om die reden heeft Obama een maand later zijn fameuze rode lijn getrokken. Eind 2012 toonden satellietbeelden dat het Syrische leger een

chemische aanval was aan het voorbereiden. Amerika heeft toen, samen met Rusland, al zijn diplomatieke invloed aangewend om die chemische aanval door Assad te voorkomen. Die aanpak heeft vruchten afgeworpen: daarna heeft het Syrische leger enkel kleinere chemische aanvallen uitgevoerd. Volgens het rapport van de Britse geheime dienst minstens veertien keer. Op basis van de informatie waarover wij nu beschikken, zeg ook ik dat Assad dit heeft gedaan.'

Waarom trok Obama die rode lijn? Waren zijn motieven nobel, of wilde hij er ook haviken in de VS mee paaien?

'Om die eerste reden. Nogmaals, er is geen significante groep in de Amerikaanse politiek die aanstuurt op een Amerikaanse oorlog in het Midden-Oosten. Obama heeft vanuit een diepmenselijke afkeer voor het gebruik van chemische wapens die rode lijn getrokken. Akkoord, hij gooide Amerika's machtspositie in de strijd om Assad tegen te houden, maar Obama's motivatie was wel diepmenselijk.'

En daarom moet hij ingrijpen?

'Dit is een Catch 22. De beperkte militaire interventie die Obama plant om Assad te bestraffen, heeft op het terrein geen enkel effect. Maar als hij niets doet, dan zal iedereen lachen met Amerika.'

'Als Amerika aanvalt, dan kan Assads leger reageren, bijvoorbeeld door scudraketten af te vuren op Israël, een vluchtelingenkamp in Jordanië te bombarderen, of Turkije te bestoken'

'Als Obama nu niet reageert, dan krijgen Syrië maar ook een resem andere landen het signaal dat Amerika wel uitspraken doet maar daar toch niet naar handelt'